ORATIONES
ET EPISTOLAE
1492-1514

1514

Daunou :

p. 1 } 2 }	589
3 —	676
4 —	462
5 —	533
6 —	715
7 —	714
8 —	711
9 —	974
10 —	494
11 —	668
12 —	480
13	omis
14 —	791
15 —	587
p° 16 —	716
17 —	662
18 —	673 { entre les f[eui]ts 1 et 2 de cette pièce 4 f[eui]ts intercalés provenant d'une autre pièce
19 —	591
20 —	948
21	(de [illegible] 1519)
22 —	671
23 —	669
24 —	666
25 —	664
26 —	661
27 —	667
28 —	672
29 —	712
30	(pièce de 1514)
31 —	834

(Les numéros de pièce <u>à l'encre</u> sont les seuls exacts)

Orationes Illustrium Virorum.

Variorum Epistolæ et Orationes

¶ Contra falsas francoꝝ litteras 1491. pro defensione honoris serenissimi Romanoꝝ Regis semper Augusti.

Um nemo sit qui nesciat gallos frācos: sic enim eos appellamus: ꝙ preter regē Franciæ etiaȝ diuus rex noster Romanoruȝ ⁊ alij quoqȝ multi reges ac principes magnaȝ Galliæ partē iustissimis titulis tenent ac possident. Cū nemo inꝙ sit: qui nesciat gallos francos nō modo in occupandis vicinoꝝ principum oppidis atqȝ dominiis: magis semꝑ proditionibus ꝙ̄ iusti belli potētia aut strenuitate uti solitos: verum etiam varia fictaqȝ mendacia ⁊ litteris ⁊ nunciis passim vulgare solere: quibus suas versutas ac perfidas proditiones obumbrent: ⁊ credulū vulgus inanibus suis nugis atqȝ iactantijs pascant: pro rei veritate detegenda ac manifestanda: Serenissimiqȝ regis nostri honore vindicando falsis atqȝ fictitijs eoꝝ litteris quas nuper ď iniqua ac perfida proditione ⁊ occupatione ciuitatis Nanetensis crebras per omnē patriā ferri diuulgariqȝ fecerūt: paucis respondendum esse duximus.

¶ Et ut omnibus ipsa versipellis ac detestanda francoꝝ perfidia magis pateat: hoc unum: licet manifestum: non omittēdū duximus: Frācoꝝ regē āno millesimo q̄dringētesimo octuagesimo nono cū serenissimo atqȝ iclyto regē nostro semper Augusto fœdera pacis percussisse ac sigillasse: quibus etiam se ab omni vi bellica aduersus illustrissimam dominam Annam ducem Britaniæ cessatuꝝ promisit usqȝ ad vigesimū diem Maij fluentis anni 1491. ut interea in ciuitate Tornaceñ ad diem constitutam de controuersia inter ipsum regem: ipsamqȝ ducem Britaniæ: missis utrinqȝ legatis seu comissarijs: amicabili: ut aiunt: via disceptaret᷑ ⁊ cōponeret᷑. Percusso igit᷑ hoc pacis foe

dere franci: ut semꝑ hacten⁹ ꝯsueuerunt: clã culũ ⁊ ꝑperã
rem suã ampliare q̃rentes: postea ꝙ Alanũ dñm de Al
bret: cui iureiurãdo in fidẽ atq; stipendiũ ab illustrissimo
Frãcisco quondã Britaniæ duce acceptato: illustrissima
Anna ei⁹ filia omniũ reꝝ suaꝝ fortunã cõmiserat: in suas
partes clanculũ pollicitationib⁹ ac ꝑmijs solicitando attra
xerant: utpote iam securi ꝙ arcẽ ⁊ ciuitatẽ nanetensem:
quã is incolebat: ei⁹ oꝑa possent occupare: oratores suos
ad serenissimũ regem nostꝝ celerit̃ transmiserunt: quibus
ipse rex francus regeʒ nostꝝ Augustũ noua foedera cũ
serenissimo Henrico rege Angliæ ꝑcussisse matrimoniũ
cũ illustrissima Britaniæ duce ꝯtraxisse in magnũ suuʒ iniri
foederis ꝑiudiciũ ꝯquest⁹ est: ꝙ ⁊ anglicos suos antiquos
hostes esse dicerent: ⁊ ipsaʒ Britaniæ ducẽ nisi de ipsi⁹ re
gis frãci ꝯsẽsu: ex pacto illustrissimi piæ memoriæ frãcisci
pr̃is ei⁹ britaniæ ducis cuipiã nubẽ nõ d̃buisse affirmarẽt.

¶ Responsum est eis: ut veritas est: nihil in l̃ris foedeꝝ
int̃ ipsos romanoꝝ ⁊ frãcoꝝ reges ꝯtineri: cui haꝝ duaꝝ
reꝝ series cõtraria foret: quinimo ea foedera cũ rege An
gliæ multo prius ꝙ cũ ipso rege franco ꝑcussa: nũc demũ
ultro citroq; missis atq; receptis: iarreterii atq; aurei vel
leris ordinib⁹ augumentata fuisse: sic enĩ insignia ⁊ vincu
la quib⁹ ipsi romanoꝝ ⁊ Angliæ reges sibi maxime fidos
largitudo astringũt: vulgo appellant: nec quicꝙ in illo po
stremo anglicano foedere publicato cuiusꝙ vel frãci recto
iudicio increpandũ fore: qñquidẽ ea foedera defensionem
mutuã utriusq; regis aduersus eoꝝ hostes: siquis eos for
te inuaderʒ: nõ aũt ipsoꝝ aduersus alios inuasionẽ ꝯtinerẽt

¶ De matrimonio vero ipsi⁹ illustrissimæ Annæ ducis
Britaniæ v̄isimile nõ videri: ei⁹ quõdã illustrissimũ ac pru
dentissimũ patrẽ filiã suã ad illicita obligare voluisse: ꝙ si
id forte vi aut metu ꝓmisisset: nulli⁹ momẽti cẽsendũ fore.
quinimo etiã si id libere ac sponte ꝓmisisset: filiã tamẽ suã
ad id obligare nõ potuisse: cũ ⁊ diuino ⁊ humano iure cõ

ingia liberi nō coacti ꝯsensus esse debere caueat.

¶ His igit̃ certis verisq; respōsis: veluti ꝑsuasi: vix abie rant oratores: cū illico est allatū: arcē ꝛ ciuitatē nanetensē ꝑ ipsos francos occupatas fuisse: tradēte dn̄o de Albret: qui abn̄te dn̄o de la rue Britaniæ marescalco ipsi⁹ ciuita tis naneteñ arcisq; p̄fecto: uno ex custodib⁹ arcis corru pto: nocte intēpesta: cū armatis in arcē recept⁹: ꝛ illā ꝛ ci uitatē in vicinoꝝ galloꝝ manibus tradidit: ut unicuiq; pla ne pateat: ipsum regem Franciæ nulla alia rōne illos ora tores ad regem nostꝝ misisse nisi ut de ꝑditione nanetēsi iam certissim⁹ fucatam ꝛ adumbratā aliquā causam illius proditionis videret̃ habuisse.

¶ Quis iā igit̃ nō admiret̃ vafras ꝛ versutas francoꝝ fraudes: quib⁹ ꝛ principes ꝛ nobiles sua garrula loquaci tate iescare: ꝛ incertū ac credulū vulg⁹ irrōnabilib⁹ figmē tis pascere atq; seducere ꝛ in suam sententiam partemq; trahere si possint ubiq; conant̃.

¶ Qꝛ eni lr̄is suis rex Franciæ ciues nanetenses veluti volūtarios in suā ditionē ꝑuenisse isimulat: saluo maiesta tis honore: nulla vitatis p̄te subsistit: qꝛ ꝯstat ipsos ciues fidelissimos ac obediētissimos subditos illustrissimis du cibus suis semꝑ fuisse: nisi q̄ñtū aliqñ militariū ducū discor dia atq; potētia ut libere parere nō possent ꝯstricti fuere sed nūc demū tradita frācis arce: maxioq; exercitu intro ducto: ipsā ciuitatē cū destituta p̄sidijs se tueri non posset: ipsi⁹ regis frāci iugū coactā subiuisse: nec quēpiā ipsi⁹ ius ciuitatis regi frāciæ: ut scribit: cedere vel trāsferre potuisse cū de illi⁹ iure null⁹ unq̄ ipsi illustrissimæ Annæ duci ꝯtro uersiā mouerit. Cōstetq; ipsos ciues defūcto illustrissimo duce frācisco ipsi ānæ ei⁹ filiæ: q̄ ex antiq̄ ꝯsuetudine dn̄io p̄ris successit: ꝛ fidē ꝛ obediētiā ꝛ homagiū p̄stitisse: ipsāq; p̄fectos: magr̄at⁹: iudices: ac officia q̄q;: ut verā solā atq; legittimā dn̄az ibidē istituisse. Aliaq; oīa v̄e ac idubitatæ

pricipis munera exercuisse: ut de iniq̃ ꝛ crudeli spoliatiõe eiꝰ: quã suis falsis lr̃is frãci ĩfellẽ studẽt: plane oibꝰ liq̃at.
¶ Articulum ƀo pacis Ulmæ tractatæ: ut frãci scribũt: ipsam illustrissimã Britaniæ ducẽ non servasse: ꝛ litteras ea de re sigillatas ꝑ oratores francos delatas nõ acceptas se: ut vero contrariũ est: sic: si omnia bene planeq̧ narrẽt: iniquitate plenum ꝑversq̧ relatum comperietur. Cum enim ad ipsam illustrissimã ducẽ eius pacis significandæ gratia pervenisset Reverendus in xp̃o pater dñs Raymundus ep̃s Gurceñ. legatus apostolicus ꝛ dñs Wolfgangus de Polham marescalcus: ac dñs Bernardus Berger Cæsarius prothonotarius ꝛ Phibertꝰ de veris primus regius scutifer lamouche appellatus: qui oẽs apud regem Franciæ ea de re fuerant oratores: ꝛ cũ eis unus ipsius regis Franciæ domus magister: in eoꝝ oiuz conspectu atq̧ p̄sentia ipsa illustrissima dux re intellecta pacem acceptavit: illustremq̧ principem Oraice cõsanguineum suum cũ collegis ac litteris ea de pace sigillatis ad regem Franciæ misit: qui cũ multos articulos seu clausulas in ipsius ducis preiudicium in illis litteris adiungere voluisset: ipse dñs princeps Oraice eiusq̧ collegæ rẽ tantam incõsulta dñã acceptare non arbitrati ad cã rebus infectis: ut debuerant: redierunt: ꝛ paucos post dies cũ multis illiusmodi articulis: nõ tamen omnibus concedendis ad ipsum regẽ remissi sunt: qui remissas ad se litteras nõ acceptavit: sed suos oratores ad ipsam illustrissimã ducez se missurum respondit: qui eam de mente sua facerent certiorem. Misitq̧ paulo post ep̃m Lectoreñ. ꝛ dñm Franciscum de Lucemburgo: qui plures alias atq̧ graviores petitiones: ꝛ paci tã Ulmæ q̃ꝫ Francfordiæ initæ contrarias addiderunt: quas ipsa dux maturo consilio nõ duxit acceptandas: ipsisq̧ oratoribus respõderi fecit se initæ paci nunq̃ꝫ contrariam fore: quinimo illam ut acceptaverat firmiter servaturam: demumq̧ suos oratores cũ litteris

pacis ad regem Franciæ misit: qui nec litteras acceptare nec suas in vicē reddere voluit: se pacē tñ̄ servaturum respondit: ipsamq; ducē ad eandē pacē servandū: & ad legatos seu cōmissarios ad diē Tornaci ꝯstitutā mittendū exhortat⁹ est: quo ipse quoq; suos: ut aiebat: missurus esset: & his quicquid frāci ꝑriū scribant: hui⁹ rei gestæ v̄a series declarat. ¶ Q; v̄o non nullos ipsius illustrissimæ ducis Britaniæ milites aliqua gallorum loca occupare tentasse frāci scribūt: ea rōne ꝑ eos fictū est: ut ꝓditionē nanetēsez ipsi frāci apud ei⁹ rei ignaros ꝓbabili⁹ purgent: nō eniz sic factū eē: ut illi narrant: cōpiet̄: quinimo cū ipsi duci frāci q̄sti eēnt: nō nullos britanos colonos in aliquos frācos irruisse: & si illi detiora merebant̄ ꝙ pace nō servata patriaz passiz excurrentes ac p̄dā faciētes: se in rupē guyonis veluti in latronū speluncā receptare solebāt: ꝑ ipsaz tñ̄ ducē responsū est: id sine mādato suo factū eē: seq; ita illos suos si qui errassent punitura: ut facile cæteris cæderet i exēplū. Tāetsi ꝯstet ipsos britanos colonos ad ea faciēda ꝑ excurrentes frācos lacessitos fuisse: ut ipsi frāci ꝓditiōis nanetēn aliquā vel adūbrataz responsionē viderent̄ habuisse. ¶ Q; aūt anglicanū exercitū extra Britaniā ad ꝓmissū tēpus nō dimissum accusant: id rep̄hendendū nō esse illis facile suaderi pōt: qui nō ignorāt ipsā ducē ante vigesimū secundū diē mēsis maij ipsos anglicos dimittere obligatā nō fuisse cū tñ̄ ipsi frāci duob⁹ mēsib⁹ ante nanetēsem civitatē occupaverint. ¶ Ad dietā v̄o tornaceñ: ꝙ ipsam illustrissimā ducē suos nō misisse cōmemorant: mirandū ē profecto quo pacto frāci in re tā manifesta mētiri nō vereāt̄. Vero eni veri⁹ ē ipsaz ducē a rege frāciæ duplomate seu salvocōductu ꝓ.ccc. equitib⁹ eo mittēdis postulato: & tm̄ ꝓ.cc.obtēto: legatos seu cōmissarios ꝑ regnū Frāciæ ad ipsam diē Tornaci ꝯstitutā trāsmisisse: qui cū Valētianā Hannoniæ oppidū ꝑvenissent: caduceatorē seu heraldūz

ipsius ducis ad Tornaceñ ciuitatem miserunt: qui illos ꝺ legationis aduentu faceret certiores: ingressumq; ⁊ hospitium in urbem postularet: sed responso accepto ꝙ sine expresso mandato regis Franciæ ipsos legatos non essent admissuri: ad suos reuersus est: illi unum ex collegis suis doctorem cum secretario ⁊ eodem heraldo pro re certius exploranda Tornacum miserunt: quibus pari responso dato: ipsi legati omnes. ne quid officij vel debiti intactum omitterent: eo confestim profecti sunt: ad quorum colloquium consiliarij ciuitatis tornaceñ conuocati: aduentus eorum causa audita illis pariter ingressum ⁊ hospitiū recusarunt: nec se illos sine expresso franci regis mandato quouis pacto admissuros responderunt: quibus de reb⁹ admirati stupefactiq; legati: testificationem eius facti: cū tempus exigeret postularunt duosq; tam apostolicos ꝗ imperiales notarios: quos secum adduxerant: de sua comparitione: oblatione: ac diligentia prestita: receptaq; repulsa ac ignominia: instrumentum ac instrumenta fieri rogauerunt: inde per ipsum regnum Franciæ unde venerant in Britaniam suam redierunt.

¶ Ad auenionensem vero dietam anno præterito: ꝑ ipsā ducem Britaniæ missum non fuisse: cum ipsi franci nō obseruando promissa causam dederint iniuste conquesti sunt.

¶ Hæc igitur qui recte audiuerint ac intellexerint: frācorum tam peruersam in mentiēdo loquacitatem ac perfidā in deprauando temeritatem non admirentur: non destentur: nō accusent: qui ⁊ diuo regi nostro semper Augusto ⁊ illustrissimis principibus sacri Romani imperij electoribus: alijsq; etiā externaꝝ nationū principibus: etiam per Italiam: falsissimas de his reb⁹ litteras dare non erubescunt. Sed quis miretur eos non pudere: qui omnem pudoris ruborem iam tot sæculis omnino deterserunt.

¶ Quis nescit eos cum illustrissima ac potentissima do

mo Burgundiæ quæcunqꝫ percussa in vicem foedera pri
ores semper prefregisse. Nōne cōtra huius postremæ pa
cis foedera Philippo de Ranestein serenissimorum prin
cipum nostrorum rebelli: pecuniarum ꝛ armatorum auxi
lia clāculū semꝑ suggessere: ꝛ illustrissimū dn̄m ducē aure
lianeñ: quē dimittere stati post pacē debuerant: captiuum
hactenus tenuere: ꝛ oppidū sancti Audomari nocturna
proditione capere tentauere: ꝛ nostris ex conuentione pa
cis sua reposcentibus: reddere cōtempsere: ꝛ patrias flan
drensem artbesieñ ꝛ leodieñ simulatis externoꝝ excursio
nibus: aut fictis suoꝝ exultationibus crebro vastauere.
¶ Hæc aliaqꝫ huiusmodi multa verissima: q̄ꝛ nos in eos
tacita ꝑterimus iō ipsi etiā falsissima in nostꝝ regem atqꝫ
reginā ꝯfringere: ꝛ passim vulgare nō erubescūt. Quid
ꝙ superiorib⁹ ānnis cū ab inuicto ꝛ strenuissimo rege no
stro apud Morinū. xij. eoꝝ milibus cæsis tā turpiter pro
fligati sunt: etiā ad urbē Romā ꝛ ad alias ꝓuincias ꝯgra
tulatorias litteras ꝑscripserūt: quibus suam victoriā suis
amicis significarunt. Det igit̄ q̄so eis de⁹ omnipotēs mul
tas ac crebras illiusmodi victorias: ut tandem suæ innatæ
falsitatis iestimabilisqꝫ ꝑfidiæ debitas penas luāt. Amē.
¶ Tu vero serenissime Carole francorum rex si te forte
his aliqua ex parte compunctū putaueris: his verissimis
nostris dictis: ut te deprecamur: veniam dabis. In tuam
eniꝫ maiestatem tale aliquid dicere nulla mens fuit. Sed
certe sacratissima semper augusta regis atque reginæ no
bis colendissima nomina tuis tuorum ve potius litteris
irreparabiliter læsa: lacessiti: veritatem dicendo defendere
debuimus. Magis autem accusandi sunt qui tuam maie
statem his teneris annis ad istos mores inducūt: te enim
iam armatum in strenuos ac fortes hostes prodire: non
in inertem ꝛ pace fretam confidentēqꝫ puellam insidiosas
proditionis artes vertere conuenisset. Nescis eniꝫ quid

de te libere sentiāt ꝛ loquant̄ abn̄tes: ut eni pater quōdā tu⁹ famosæ memoriæ Ludouic⁹ illustrissimā quōdā puellā Mariā Burgūdiæ ducē: corruptionibus ac ꝓditionibus nō vi bellica: multis patrijs spoliauit. Sic te quoqꝫ illustrissimā Annā Britaniæ ducē spoliare ꝯtēdisse demōstras. Sed iā aliū crede ꝙ quondā pr̄ tuus taliū facinoꝝ ultorē sacræqꝫ suæ ꝯsortis ꝓtectorē repies: laudabili⁹ tibi ac tuis utilius ꝓfecto fuisset si aduersus impijssimos christianoꝝ hostes (q̄n quidē ipse xp̄ianissimus velis appellari) iā paratū soceri tui impetū in te tuosqꝫ nō diuertisses: quis.n. ꝓbauerit te una ex parte ip̄m diuū soceꝝ tuū ad tā honestū tāqꝫ necessariū bellū ꝯ turcas cohortari: eiqꝫ tuas opes ꝛ auxilia polliceri: ꝛ alia ex ꝑte eius patriā: eiusqꝫ charissimā ꝯsortē tot ꝑfidis artibus ꝓsequi. Si finem reꝝ merita fuisset tua maiestas: talibus ꝓfecto ut arbitramur: abstinuisset: tuæqꝫ clemētis adolescētiæ corruptores: ac taliū ꝯsilioꝝ vel sceleꝝ potius inuentores ac ꝑsuasores digno supplicio puniuisses.

¶ Hæc sunt serenissime rex semꝑ Auguste q̄ ꝓ vestræ sacræ maiestatis honore seruādo ꝯ falsas galloꝝ litteras publicāda ꝯfecimus: eiusdē vestræ serenissimæ maiestatis humilimi subditi fuitores ac patriaꝝ eius ꝯsiliarij.

¶ Anno dn̄i 1492.

NUnc demū q꞉ frāci more suo multa falsa ꝛ ficta ꝯ honorē ꝛ nomen tuæ sacræ maiestatis passim scribere ꝛ iactare nō desinunt serenissime rex Maximiliane semꝑ Auguste dn̄e nr̄ metuēdissime nos eiusdē tuæ maiestatis patriaꝝ ꝯsiliarij: in illoꝝ responsionē tuiqꝫ sacri nominis defensionē ex multis verissimis hæc pauca collegim⁹ ubicūqꝫ visum fuerit publicāda: illisqꝫ apte adijciēda quæ ān̄o supiori post nanetensem ꝓditionē pari rōne publicata fuere. ¶ Et ut alia multa francoꝝ ꝑfidiā falsitatēqꝫ maximā ꝯtinētia omittamus. Dicat hic q̄so ipse rex Frāciæ

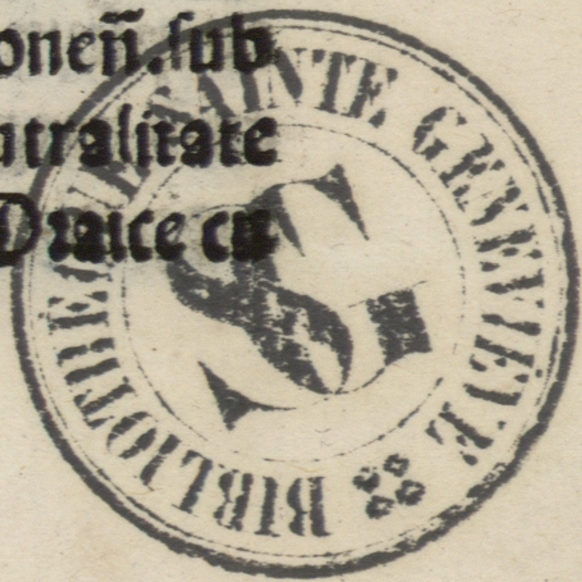
aut quilibꝫ gestoꝝ eius ꝓtector ac ꝑsuasor: quō ꝓmissa patris sui Ludouici quondā frācoꝝ regis ac principū ꝛ statuū totius regni Frāciæ a seipso quoqꝫ postea cōprobata fuauerit: q̄ in ꝯuētione seu tractatu pacis anno dn̄i 1482 celebrato ꝯtinent: cū. s. matrimoniū int̄ ip̄m ꝛ illustrissimā dn̄aꝫ Margaritā serenissimi romanoꝝ regis filiā: p̄ ip̄m Ludouicū regē cū statibus patriaꝝ ꝯctum ꝯfectū atqꝫ cōclusum est. ❡ Et primo quo mō illum articulū seu caput saluū faciet: quo rex ipse Ludouic⁹ p̄r eius cū principib⁹ regni sui ꝓmisit: ꝛ ipse tūc delphinus fili⁹: ānis postea maior libere ratificauit ac ꝯfirmauit: ꝙ si forte dictū matrimoniū solueret̄: tūc comitatus Artbesij: Burgūdiæ: Cadrolesiæ: cū patrijs ac dn̄ijs matisconēsi: auxerrensi: salinarū: barrensi: ꝛ patria q̄ de noyeres dicit̄: oīa in dotē ipsi⁹ illustrissimæ Margaritæ de ambaꝝ partiū ꝯsensu ꝛ volūtate data ꝛ acceptata statim restituerent̄. Ipsaqꝫ illustrissima puella expensis ꝛ sumptib⁹ ipsi⁹ regis Frāciæ serenissimo dn̄o genitori suo Maximiliano tūc archiduci ꝛc. aut illustrissimo illi⁹ fratri Pbilippo ab oī vinculo ꝛ obligatione libera ꝛ absoluta in aliqđ ipsoꝝ oppidū Brabantiæ: Flādriæ: vel Hānoniæ: locū. s. tutū ꝛ sub ipsoꝝ principuꝫ nr̄oꝝ obediētia cū honestissimo ꝛ cōuenienti comitatu remitteret̄ ac redderet̄. Renūciātibus ipsis Ludouico rege ꝛ filio etiā iuri: si qđ antea se hēre p̄tendissent ad redēptionē castellaniaꝝ ꝛ oppidoꝝ: insularum: duaci ꝛ orchies.

❡ Pro quoꝝ obſuatione ipse rex Ludouic⁹ se filiumqꝫ suū tūc delphinū uniuersumqꝫ regnū suū obligauit sub oībus cohertionibus ꝛ cēsuris etiā ecclesiasticis renūciādo priuilegio qđ se hr̄e dicebat: se suosqꝫ regnicolas p̄ ecclesiasticas censuras astringi nō posse. ❡ Quin etiaꝫ stat⁹ regni sui: ecclesiasticos. s. nobiles ꝛ ciuitatū ac oppidoꝝ magistratus tā suo q̄ ipsoꝝ noīe obligari fecit: oīa in ipso tractatu ꝯtēta obſuanda fore. Cui si unq̄ p̄ ip̄m regē aut fi

liū suū tunc delphinū ꝯuentū fuisset: tūc ipsi regni status nullū auxiliū nullū ve fauorē eis ꝑberent: quinimmo ipsi illustrissimæ puellæ ac eius serenissimo patri nūc romano rū regi ei⁹ ve fratri archiduci Philippo: eoꝝqꝫ patrijs oē auxiliū fauorē assistentiāqꝫ ꝑstarent. Pro quibus obser uādis idē rex Ludouic⁹ serenissimis principibus nr̄is lit teras obligatorias dari fecit nō solū suas: veꝝetiā omniū principū regni sui: omniūqꝫ ꝑlatoꝝ ac uniuersitatis parisi ensis: demūqꝫ nobiliū ciuitatū oppidoꝝ ⁊ cōitatum cuiusli bet patriæ suæ. ¶ Qui quidē oēs ꝓmiserunt lr̄isqꝫ ⁊ sigil lis ꝯfirmarunt: ꝙ ipse delphinus ad ꝯsumationē dicti con gij cū ipsa puella Margarita ꝓcederet: cuꝫ matura viro ⁊ plenis nubilis ānis ad ætatē aptā ꝑuenisset: ꝙ ve nunꝙ ꝯsensum ad aliqđ aliud ei⁹ matrimoniū ꝑberent: ⁊ si forte illud matrimoniū solueret̃: se oēs ad restitutionē ipsi⁹ illu strissimæ puellæ: patriaꝝqꝫ eius noīe dotis dataꝝ: ut suꝑ dictū est parit̃ obligarūt. ¶ Ea vō oīa quo pacto ꝑ ipsos francoꝝ reges ꝟuata sint nemo est qui nesciat. Cum āno 1484. circit̃ mille bastatos equites aduersus pͥcipes no stros leodiēsibus tūc hostib⁹ auxiliū miserint: ubi: ut mere bant̃: iusto dei iudicio cæsis coꝝ ducibus turpit̃ sunt ꝓfli gati. Etsi eni ex ipsa illustrissima filia doteqꝫ retēta ipsi re ges Frāciæ ultra ducēta milia frācoꝝ quotānis exegerit: his tn̄ nō ꝯtenti: nūꝙ hactenus destiterunt: oī suo ꝓceꝝqꝫ regni iur ciurādo honoreqꝫ posthabito: patrias atqꝫ dn̄ia serenissimi romanoꝝ regis eiusqꝫ filij bello ꝑmere ⁊ infe stare: eoꝝqꝫ subditos ad rebellionē solicitare: rebellātesqꝫ viribus ⁊ opibus adiuuare cū maxima patriaꝝ nostraruꝫ calamitate non paruaqꝫ humani sanguinis effusione.

¶ Nam constat eodem āno octuagesimo quarto ⁊ quin to ipsum regem Franciæ Ludouicuꝫ dn̄m de Quordes cum magnis regni copijs rebellātibus tunc flandrensib⁹ suppetias misisse: ipsumqꝫ de Quordes subactis ꝑ regeꝫ

nostrorum rebellibus turpiter fugere cōpulsum esse. Eodēq3 tēpore regē Frāciæ subditis suis cū nr̄is eis finitimis cō mercia edictis publicis interdixisse: aliaq3 huiusmodi mul ta perpetrasse quæ pacem illam non modo violasse s3 etiā omnino sustulisse censentur. Ex quo patet falso iactare gallos: capto oppido morinēsi anno octuagesimo sexto no stros priores illam pacem violasse: quā ipsi octuagesimo quarto et quinto iam penitus sustulerant: quin et in ea sua solita fallēdi fidē foederaq3 frangēdi cōsuetudine cōtinue pmāserūt usq3 ad annū dn̄i millesimū q̄dringētesimū 89.
¶ Quo anno in cōuentu francfordiensi de cōsensu diui Cæsaris atq3 ɔsilio electorum principū celebrato: oīa in bo nam pacē ɔposita paccataq3 fuere. In qua quidem pace illustrissima Anna Britaniæ dux tūc serenissimo regi no stro stricto amicitiæ foedere alligata cū oībus suis patrijs ac populis ɔprebensa fuit: quā pacē utraq3 pars fide atq3 lr̄is ultro citroq3 datis obs̄uare inuiolatāq3 retinere pmi sit. Eādēq3 postea in oppido Ulma Caroli regis orato ris plenū mādatū ac potestatē habētes cū ip̄o serenissimo romanorum rege renouarunt ratificarunt et confirmarunt.
¶ Cuius quidem pacis protectione cum oīa iam utrinq3 tuta atq3 secura esse et semper fore viderent̄ ipse rex Ca rolus a sua solita natura nō recedens. Arce3 et ciuitatem nanetensem totius ducatus Britaniæ maxima3 ac muni tissimam proditionibus: ut alias late supra tactum est: oc cupauit. Ipsamq3 illustrissimam ducem per verba de pre senti et cum omni sacri coniugij solennitate desponsatā ve ramq3 cōsortē serenissimi regis nostri cū omnibus regni sui virib9 ɔsecut9: oīb9 eā patrijs et oppidis excepta rhodo neñ. ciuitate spoliauit: eāq3 ad certā pactionē violēt̄ iduxit.
¶ In qua inter cætera cōtinet̄: q ciuitate rhodoneñ. sub illustrissimis ducib9 aurelianēsi et burboniēsi i neutralitate posita et eorundē nomie p illustrem principem Oraice ca

stodita: ordinatis duodeci ex parte britanica cōmissarijs qui cū totidē ex ipsius regis Frāciæ pte designatis i loco pstituto de ipsi9 ducatus Britaniæ ptrouersia disceptarēt Ipsa dux Britaniæ libera ac tuta cū honesto ac regio comitatu secure z amicabilit̃ p regnū franciæ in germaniam vel quocūqꝫ vellet ad serenissimū romanoꝝ regē viꝝ suū ire posset : qd ut facili9 ac securi9 ipsa dux acceptaret: ipse rex Frāciæ suū principūqꝫ suoꝝ sigilla p saluo:ut aiūt:cōductu pollicebat̃:z p̄ter pecuniā p eo itinere pagendo promissam:etiā cētena z vicena milia ānua usqꝫ ad finē britanicæ litis ipsi duci se datuꝝ offerebat. Aliaqꝫ huiusmodi plurima q̄ sub quodā simulato pacifice honestatis velamine:z britanos z qui apud ipsam ducē p custodia aderant placare posse viderent̃. ¶ Quibus sic utrinqꝫ p̄positis z acceptatis:z sacratissimo ligno crucis dn̄icæ tacto i manibus rhodonen̄ ep̄i tā p ipsos principes q̄ postea p ipsum regē Frāciæ iurātes pfirmatis:ipse rex Frāciæ Carol9: tāta honestatis oblatione post habita:oiqꝫ regio honore simul cū sacra religione diuinoqꝫ timore postposito: ad solitas suas artes recurrēs: Illico cū maxīa armatoꝝ manu i ipsā ciuitatē irrupit:z sub umbra pegrinatōis qua ad tēplū diuæ virginis extra ipsā ciuitatē accesserat:oia pmissa violauit: ipsamqꝫ ducē falsis psuasionib9 seducēdo ac serenissimi romanoꝝ regis infirmitatē morteqꝫ pximā ppo nendo:q ex dato veneno eū diu viuere non posse affirmaret:i mr̄imoniū pcubitūqꝫ suū eodē tp̄e traxit ac cōpulit.

¶ Hæc est data gallorum fides:hæc iurisiurandi sacraꝝqꝫ reliquiarum sancta religio:hæc promissa securitatis sigilla:itinerisqꝫ pecunia:hæc saluiconductus tam certa duplomata profectionisqꝫ viaticum.

¶ Quod cum ipse rex Franciæ:aut potius qui eū puerso consilio regunt principibus gallicis z prelatis ac nobilibus z ciuitatū magistratib9 populoqꝫ franciæ uniuerso

ꝓpter fidem ꝛ obligationē ꝑ eos inp̄rium datā molestum fore videret. Repudiata atqꝫ reiecta: ut ait: prima uxore: quā secū iam tot annis habuerat ꝛ ꝓ vera certaqꝫ regina Franciæ ubiqꝫ haberi: nomiari: reputari: ac obseruari vo luerat: ad eoꝝ primos susurros impetusqꝫ compescendos certas instructiones seu informationes: ut ipsi vocant: ꝑ totam Galliam statim diuulgari fecit. Quibus int̄ ipsos Romanoꝝ regem: Annamqꝫ Britaniæ ducem nullum unq̄ matrimonium fuisse dicebat: seqꝫ pro cōmodo bonæ pacis regniqꝫ sui optata quiete ꝛ tranquillitate tot bellis finē imponendo ipsam Annam bono ꝛ maturo consilio ī uxorem suā cepisse: ac priorem desponsataꝫ serenissimo ge nitori suo romanoꝝ regi cū omni recepta dote q̄ primum remissurum falsoqꝫ predicari per regnuꝫ fecit ex ore diui Cæsaris ꝓdijsse romanoꝝ regem filiū suū nunq̄ ad illud Annæ ducis ꝯiugiuꝫ animū posuisse. Easqꝫ instructiōes nō mō per Galliā: sed etiā ꝑ Germaniā Italiam ac etiaꝫ Hispaniā: orbēqꝫ uniuersum publicari mandauit: quinim mo ꝛ ita se factuꝝ ipsi serenissimo romanoꝝ regi: ac etiam diuo Cæsari ꝑ oratores ꝓprios renūciauit: quoꝝ tn̄ oiuꝫ ne unicā quidē particulā adimpleuit. At potius diui soce ri sui uxore rapta atqꝫ decepta nō cōtentus eiusdē quoqꝫ filiā retinet: patrias in dotē iam tanto tēpore datas cum fructibus maximis occupat ꝛ usurpat.

¶ Nec erubescunt franci tantoꝝ facinoꝝ apud sanctā ro manam sedem: quā tn̄ nō parendo ꝯtemnunt: dispensatio nē ꝯfirmationēve deposcere. Nō exigua res est p̄r sācte vosqꝫ reuerendissimi patres: longi⁹ hæc impetigo serpet q̄ appareat. Cauendū est igit̄ ne uniuersis christicolis in diuini coniugij irreꝑabilē perniciē hæc pestifera lues cor ripiat̄: alioꝝqꝫ longe maloꝝ iaciat fundamenta: qḋ ꝓcul dubio si sic toleret̄ ac impune negligat̄ efficiet.

¶ Quis enī iam tanti regis: qui christianissimi nomen usurpat: nō imitet̄ exēplum. quis sanctæ romanæ sedis q̄

nr̄a p̄cipua mr̄ est : p̄mōstrata vestigia vel pleban⁹: vel ca
pellan⁹ nō seq̄t̄ itrepid⁹. Fiēt fiet ista palā cupiēt ⁊ in acta
referri: ut iquit satyric⁹: Nil erit ulteri⁹ qd̄ nr̄is morib⁹ ad
dat posteritas eadē faciēt cupientqꝫ minores. ¶ At quis
hoc tantū scel⁹ ullo iure dispēset: qd̄ ab oī natura tā alienū
est: ut nec illi⁹ exēplū nec vocabulū ꝓpriū hēamus: qui eni
soceri filiā uxorēqꝫ detineat hic ⁊ fornicatoris ⁊ stuprato
ris ⁊ adulteri ⁊ icesti: ⁊ cuiusuis libidinosi nomē vincit ac
supat. Quinimo si iudeos si saracenos seu mauros: si tur
cas oliqꝫ gentiles aspicias: tāetsi n̄ nullis hoꝝ etiā plures
uxores simul ducere ⁊ hēre lege liceat: nulli⁹ tn̄ more vel
ꝯsuetudine vel exēplo: generꝝ soceri sui filiā uxorēqꝫ simul
rapuisse retinuisseqꝫ operies. ¶ Nec tantā me hercule
Menelao Paris unꝗ̄ iiuriā itulit: at nō iō min⁹ armata
Græcia ⁊ Troiā icēdit ⁊ Phrigiā totā delevit: nec rapta
Proserpina Pluto: nec eadē attēptata Pyrithous: nec
āputata Philomenæ lingua Thereus: nec Atreus de
mū nec Thyestes agitata ⁊ fabulis ⁊ historijs noia maio
ribus nr̄is talia exēpla reliq̄rūt. ¶ Et quid p̄terea supest
ꝙ tāto facinori in accumulatiorē nr̄i regis iniuriā supaddi
qat. Hic idē rex Carolus eodē tpe quo oratores ad nr̄os
cæsares legat: facinora excusat: cām iustificat: exercitū quo
qꝫ suū ad Gheldriā occupandū q̄ serenissimi romanoꝝ re
gis ditionis ē: clācului mittit: eā iprovisaꝫ invadit: capit:: ⁊
cui libet regendā tradit. ¶ Nec his adhuc sat̄ clevensē
ducatū solicitat: lucēburgensem aggredit̄: metēsē civitatē
furtim q̄ritat: rhenanosqꝫ dn̄os ac populos tū aptis tum
clādestinis munerib⁹ ac ꝓmissionib⁹ palpitat. Sicqꝫ paula
tī ipm̄ sacꝝ romanū impiū usqꝫ ad intimū corculū terat:
cui⁹ iā diu fimbrias atqꝫ lacinias ⁊ i Lothoringia ⁊ i Sa
baudia demū ⁊ in Italia p̄occupare tētavit. ¶ Dij boni
quis iā finis tātæ dn̄andi libidinis erit. Aspicis hæc oculis
æquis bone ds: nec galeā quassas nec terrā cuspide pul

sas. O cælū: o terra: o supcælestia numina. quis hæc tā diu taceat: quis ferat: quis nō admiret̄: nō obstupeat: nō indi gnet̄: nō exclamet. ¶ Nisi te tua sponte tot ve aculeis cō citatū videremus diue rex semꝑ auguste: tuā hic maiesta tē moneremus: rogarem⁹ incēderem⁹: sed quis currēti cal car adijciat: hæc igit̄ nō ad te: sed ad quoscūqꝫ potius hæc cōis sarcina ꝑmit excitādos: ⁊ ꝑ ṽitate facti instruendos: ne falsis seducant̄ afferim⁹. ¶ Quid vos igit̄ iaꝫ gallicæ nationis illustrissimi principes ꝓceresqꝫ ꝓclari: vosqꝫ reue rendi patres: boniqꝫ ꝑlati: totūqꝫ ꝑ orbē celebrata parisiē sis achademia: vosqꝫ nobiles ⁊ iugo tam graui oppssus populus talia facinora comprobatis: sustinetis: adiuuatis. Ubi data vestra fides: ubi tam celebrati connubij foede ra: ubi tandem maioꝝ vestroꝝ ⁊ laus ⁊ ꝓbitas. En fauo rem: en auxilium: en opem ⁊ asistentiā: quæ in huiusce ma trimonij obseruatione Ludouici regis tempore promisi stis. Si hæc taciti dissimulando præteritis ac sustinetis: di uinam quoqꝫ ultionem quæ eo grauior quo serior semper accedere solet: etiam si placeat aliquando taciti cogitetis. ¶ Tu vero quid hactenus hæc placidus audies diue cæ sar: Antiquum probitatis ac virtutis exemplum: nō sem per longanimitate atqꝫ patientia ferenda sunt omnia: nec tanto principi: qui alioꝝ caput est: superāda est omnis for tuna ferendo. Hic enim non solum charissimorum filij ne potisqꝫ tuoꝝ: eoꝝqꝫ patriarum ac dominiorum salus atqꝫ discrimē agitatur. Nec etiam de quieto atqꝫ diuino vene randæ felicisqꝫ tuæ senectutis statu perturbando tractat̄. Si enim longius dissimulando hæc contagia serpant: ve rendum est certe ne cæsareas aquilas: sceptraqꝫ tua nō in ta reperias: ne ve tuam maiestatem: nisi prouidus circum spicias: non securam inuenias: placido enim aspectu sed peregrino odore atqꝫ pestifero iam undiqꝫ lilia canistris plenis circumfundantur.

¶ Expergiscere igit̄ expergiscere tandeꝫ diue Cæsar: ut

tuā istā venerandā caniciē: victrici triūphaliqꝫ lauro. Jaꝫ de tot scelerꝫ ultione parta victoria: victor ac triumphator exornes: ut tuū quoqꝫ fulgidū sydus veluti dyoneū apud posteros admirandū relinquas. Serenissimus eni atque strenissim⁹ rex noster semp augustus filius tu⁹ tāetsi hæc oia longeqꝫ maiora iā diu forti invictoqꝫ pectore ac divina mente cōplectat᷑ atqꝫ revoluat maximisqꝫ collectis virib⁹ tantarꝫ iniuriarꝫ cumulos ulsci parat⁹ cupidissimusqꝫ sit: tantā tamen molē sine tuo cæsareo sacriqꝫ romani impiꝫ: ad quod ipsa ultio potissimū spectat: ꝛ iussu ꝛ auctoritate ꝛ auxilio nec aggredi nec sustinere cōmode pōt nec debꝫ.

¶ Cui si affueris iam undiqꝫ eū teqꝫ simul ultores cūct⁹ ...és ac fauens ꝯsequit᷑ orbis. Expectat tecumqꝫ venit victoria cæsar: hæc eni ut hacten⁹ invicto regi nostro quocūqꝫ signa moverit semp comes fuit: sic eum modo quoqꝫ iuvantib⁹ superis in ultione tā iusta nō deseret.

¶ Adest etiā Serenissim⁹ Angliæ ac ꝑpotens rex Hēricus parib⁹ atqꝫ iisdē gallorꝫ iniuriis lacessitus etiaꝫ tuo inclyto filio ꝯfederatus ac frater cū ingenti totius regni sui tam maritimo q̄ terrestri apparatu: qui ut hacten⁹ ex omnibus suis difficultatibus felix evasit: sic ex tam iusto bello victor omnino futurus speratur.

¶ Adsunt ꝛ ꝑter cæteros socios ac ꝯfoederatos illustrissimi sacri romani impiꝫ ac toti⁹ Germaniæ principes: nobiles: civitates: cōmunitates: ac populi oēs animis bonisqꝫ parati tātas iniurias tātasve ignominiæ maculas a sacro romano imperio nobilissimoqꝫ germanico nomine atque natione etiā suo ꝓprio sanguine detergere atqꝫ delere quibus ꝑfecto pia numina favent victoriāqꝫ disponūt Non eni ille æquissim⁹ superꝫ rector de⁹ oipotens patiet᷑ ut tantorꝫ scelerꝫ malignatores qui cæsareas aquilas a turcoruꝫ iā parata ultiōe i se diverterint sic impuniti semp evadāt.

¶ Francorꝫ fraudes nosces: regisqꝫ severos
Romani mores: hæc modo pauca legas.

